

Ks. Grzegorz B e r e s z y ń s k i. *Reforma liturgiczna Soboru Watykańskiego II w Archidiecezji Warszawskiej 1963-1992*. Warszawa: Centrum Duszpasterstwa Archidiecezji Warszawskiej 2000 (ss. 488).

Zbliżamy się do czterdziestej rocznicy ogłoszenia pierwszego dokumentu Soboru Watykańskiego II – Konstytucji o liturgii *Sacrosanctum Concilium*. Sobór ten, jak zaznaczono we wstępie tego dokumentu, „postawił sobie za cel: przyczynić się do większego rozwoju życia chrześcijańskiego wśród wiernych, lepiej dostosować do naszych czasów podlegające zmianom instytucje, popierać to, co może ułatwić zjednoczenie wszystkich wierzących w Chrystusa, i umocnić to, co prowadzi do powołania wszystkich ludzi na łono Kościoła, dlatego uznał, że w szczególności należy zatroszczyć się także o odnowienie i rozwój liturgii” (KL 1). W jakim stopniu ten cel, który postawił sobie Kościół, został zrealizowany? Takie pytanie musi sobie postawić także Kościół w Polsce. Odpowiedź na nie, z ograniczeniem jednak zakresu do Archidiecezji Warszawskiej, znajdujemy w książce ks. Grzegorza Bereszyńskiego pt. *Reforma liturgiczna Soboru Watykańskiego II w Archidiecezji Warszawskiej 1963-1992*, która jest jego rozprawą doktorską napisaną pod kierunkiem wybitnego liturgisty, ks. prof. dra hab. Jerzego Józefa Kopcia, kierownika katedry Teologii Liturgii w Instytucie Liturgiczno-Homiletycznym KUL.

Podjęty problem realizacji reformy liturgicznej Soboru Watykańskiego II w Archidiecezji Warszawskiej w latach 1963-1992 autor przedstawił w czterech rozdziałach. Rozpoczął zaś bardzo trafnie od ukazania w pierwszym rozdziale osób, instytucji i ośrodków odpowiedzialnych za reformę liturgiczną w Archidiecezji. W następnych rozdziałach, zachowując właściwy porządek i hierarchię stosowaną w liturgice, ks. Bereszyński omawia kolejno Mszę świętą i kult Eucharystii poza Mszą świętą (rozdział II), pozostałe sakramenty i sakramentalia (rozdział III) oraz uświęcenie czasu i nabożeństwa ludu chrześcijańskiego (rozdział IV).

Dobrze opanowany przez ks. Bereszyńskiego warsztat naukowy i należycie dobrana baza źródłowa stanowią o merytorycznej wartości recenzowanej pozycji. Czytelnik bez trudu zauważy – jest to bowiem ukazane przejrzyście i z zachowaniem praw logiki – jak w Archidiecezji Warszawskiej realizowano reformę liturgiczną Soboru Watykańskiego II. Autor postawił sobie bardzo ambitny cel, którego realizacja wymagała niezwyklej pracy. Trzeba było najpierw przeanalizować wszystkie dokumenty odnowy soborowej, aby następnie zweryfikować je z odpowiednimi zarządzeniami w Archidiecezji. Ksiądz Bereszyński podszedł do wyznaczonego sobie zadania z niezwykłą sumiennością i dokładnością. I dzięki temu zamierzony cel osiągnął.

Metoda historyczno-krytyczna, jaką posłużono się w książce, wsparta schematem paradygmatu liturgiczno-duszpasterskiego, pozwoliła należycie i dokładnie prześledzić realizację reformy liturgicznej w Archidiecezji Warszawskiej, i to zarówno przez duchowieństwo, jak i wiernych.

Struktura książki na ogół nie budzi zastrzeżeń, chociaż po drobnych przesunięciach niektórych elementów mogłaby być bardziej przejrzysta. Na przykład pierwszy

rozdział, noszący tytuł „Osoby, instytucje i ośrodki odpowiedzialne za reformę liturgiczną”, powinien zawierać sześć pierwszych paragrafów, które Autor zatytułował: Arcybiskup Warszawski i Kuria Metropolitalna (1), Archidiecezjalna Komisja Liturgiczna (2), Komisja Muzyki Kościelnej Archidiecezji Warszawskiej (3), Rada Prymasowska Budowy Kościołów Warszawy oraz Komisja Artystyczna i Architektoniczna Archidiecezji Warszawskiej (4), III Synod Archidiecezji Warszawskiej oraz II Polski Synod Plenarny (5), Wyższe Metropolitalne Seminarium Duchowne (6). Natomiast zagadnienia omawiane w kolejnych paragrafach tego rozdziału, tj. Formy dokształcania duchowieństwa (7), Typy formacji laikatu (8) oraz Edycje ksiąg i pomocy liturgicznych w Archidiecezji Warszawskiej (9), powinny znaleźć się już w wymienionych wcześniej paragrafach 1-6, gdyż np. omawiane w paragrafie o „formach dokształcania duchowieństwa” kursy liturgiczne czy też kursy lektorskie wymienione w „typach formacji laikatu” były organizowane przez odpowiednie osoby i instytucje odpowiedzialne za formację liturgiczną. I dlatego właśnie przy tych osobach i instytucjach należało je omówić. Podobnie w tymże rozdziale w paragrafie 8 (Typy formacji laikatu) Autor oddzielnie traktuje Duszpasterstwo Służby Liturgicznej, Kursy lektorskie i Duszpasterstwo Służby Liturgicznej Dziewcząt. Tymczasem te wszystkie trzy, na pozór odrębne, zagadnienia mieszczą się w temacie „Duszpasterstwo Służby Liturgicznej”

Należy z całą stanowczością podkreślić konsekwencję Autora w dążeniu do wyznaczonego sobie celu. Problem zasadniczy Autor rozwiązuje stawiając szczegółowe pytania, na które odpowiada wyczerpująco i obiektywnie.

Jak już stwierdzono, ks. Bereszyński słusznie rozpoczął omawianie realizacji reformy liturgicznej w swojej Archidiecezji od prezentacji osób, instytucji i ośrodków odpowiedzialnych za tę reformę. Pierwszym bowiem liturgiem w diecezji jest jej ordynariusz, mający do dyspozycji odpowiednie referaty i instytucje Kurii Biskupiej, poprzez które wprowadza w życie zasady i nakazy Kościoła powszechnego.

Eucharystia to serce Kościoła. Wszelkie reformy rozpoczynały się od reformowania Mszy świętej. Realizatorzy tych reform podchodzili do Mszy świętej z największą czcią i szacunkiem. Tak samo było też w Archidiecezji Warszawskiej. Stopniowe wprowadzanie wszelkich zmian, co z wielką skrupulatnością zauważone zostało w omawianej książce, okazało się bardzo pedagogicznym i w pełni uzasadnionym działaniem.

Wprowadzanie w Archidiecezji nowych obrzędów pozostałych sakramentów świętych zawsze było należycie przygotowywane i poprzedzane odpowiednim pouczeniem duszpasterskim. Autor zwraca uwagę na praktykowany w kilku parafiach Archidiecezji Warszawskiej katechumenat osób dorosłych (po 15 roku życia). Doświadczenia w tym względzie mogą być bardzo pomocne dla innych diecezji, które także coraz częściej stają przed podobnym problemem.

Liturgia nie wyczerpuje całej działalności Kościoła. Uświęcenie wiernych dokonuje się także poprzez różne nabożeństwa, które – jako element życia Kościoła – także potrzebują ciągłej reformy. Nabożeństwa praktykowane w Archidiecezji Warszawskiej ks. Bereszyński bardzo poprawnie podzielił i omówił.

Każda reforma, także reforma liturgiczna, jest owocem ciężkiej pracy całego sztabu ludzi, którzy za nią odpowiadają. Dobrze się stało, że w pozycji powyższej

tych ludzi pokazano. Godny podkreślenia jest fakt, że nieustannie, jak refren, pojawia się wśród nich nazwisko ks. dra Wojciecha Danielskiego, który, na co dzień żyjąc liturgią, prawie całe swoje kapłańskie życie poświęcił reformie liturgii w naszym Kraju.

Sumiennosc i fachowosc Autora referowanej ksiazki jest widoczna w kazdej jej czesci, nie wykluczajac zakonczenia, gdzie zostaly sumarycznie umieszczone wszystkie zasadnicze jej osiagniecia. Godna podkreślenia jest poprawnosc jezykowa ksiazki ks. Bereszyńskiego oraz jasnosc i zrozumialosc wypowiedzi. Rzuca sie w oczy dobra budowa zdań i poprawnosc wnioskowania. To wszystko sprawia, ze mimo prawie 500 stronic druku, ksiazke czyta sie z prawdziwa satysfakcja i zaciekawieniem, tym bardziej ze na poszczegolnych jej kartach odkrywa sie na nowo wielkie dzieło Ducha Świętego, jakim byl Sobór Watykański II i ogromny trud reformy soborowej.

Nie ulega wątpliwosci, ze ksiazka ks. Grzegorza Bereszyńskiego jest dziełem naukowym, ale jako taka powinna zainteresowac nie tylko naukowców – jakby sie mogło wydawac – ale takze Kurie diecezjalne i wszystkich odpowiedzialnych za realizacje odnowy liturgicznej w diecezjach.

Bardzo cennym osiagnieciem merytorycznym Autora tej ksiazki, będącym znaczącym wkładem do badan naukowych nad realizacja reformy liturgicznej Soboru Watykańskiego II w naszym Kraju, jest metodologicznie poprawne przedstawienie realizacji tezej reformy w Archidiecezji Warszawskiej w latach 1963-1992. Ks. Bereszyński nie tylko przedstawil stan reformy liturgicznej Soboru Watykańskiego II od strony dokumentów Kościoła powszechnego, ale takze pokazal, jak reforma ta stopniowo wchodzila do jego Archidiecezji oraz jak byla przyjmowana i realizowana przez duchowienstwo i przez wiernych. Ukazujac wszystkie niewatpliwie osiagniecia w tej dziedzinie, pozostal jednak obiektywny i nie pominal takze pewnych brakow i niedociagnieć, ktore jeszcze czekaja na pelna realizacje. Na kazdej prawie karcie tej ksiazki jest widoczna szeroka wiedza liturgiczna, znajomosc nauki Kościoła powszechnego i lokalnego oraz poprawne myslenie teologiczne jej Autora. Omawiane dzieło stanowi zatem cenna pozycje liturgiczna. Solidna i równocześnie obiektywna ocena obecnej sytuacji jest w tej ksiazce punktem wyjścia do stawiania postulatow na przyszlosc, ktore wobec rozpoczętego wieku dwudziestego pierwszego koniecznie nalezy podjac.

Jeszcze raz nalezy podkreślic, ze ks. Bereszyński rozpatrujac zasadniczy problem postawiony w swojej ksiazce wykazal sie umiejtnoscia naukowego podejscia do najwazniejszych zagadnień z dziedziny liturgii, a takze rzetelnoscia w ich rozwiyzaniu, w oparciu o wlasciwe zródla. Uwzględniajac wszystkie walory recenzowanej pozycji, nalezy wyrazic nadzieje, ze zainteresuje ona szersze grono Czytelników, ktorzy kochaja Kościół i dzielą z nim trudy reformy, majacej na celu przyblizania liturgii wiernym. Informacje na temat omawianej ksiazki mozna uzyskac, jak i nabyć samą ksiazke, piszac na adres: Centrum Duszpasterstwa Archidiecezji Warszawskiej, ul. Miodowa 17/19, 00-246 Warszawa.

Ks. Władysław Głowa